

University of Groningen

Hoe observeer je een aios die een consult doet?

Brand, Paul; Scherpbier, Nynke

Published in:
 Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
 Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
 2022

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Brand, P., & Scherpbier, N. (2022). Hoe observeer je een aios die een consult doet? Het doel van de observatie bepaalt de vorm. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 166.
<https://www.ntvg.nl/artikelen/ho-observeer-je-een-aios-die-een-consult-doet#:~:text=Pati%C3%ABnten%20waarden%20betrokkenheid%20van%20de,begeleiden%20bij%20hun%20verdere%20ontwikkeling>.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

DISCLAIMER

Onafhankelijke informatie is niet gratis. Het NTVG investeert veel geld om het hoge niveau van haar artikelen te waarborgen, door een proces van peer-review en redactievoering. Het NTVG kan alleen bestaan als er voldoende betaalde abonnementen zijn. Het is niet de bedoeling dat onze artikelen worden verspreid zonder betaling. Wij rekenen op uw medewerking.

Hoe observeer je een aios die een consult doet?

Het doel van de observatie bepaalt de vorm

Paul L.P. Brand en Nynke D. Scherpbier

Observatie door de opleider is belangrijk in het leerproces van de aios. Patiënten waarderen betrokkenheid van de opleider tijdens het consult. Welke vorm van observatie komt ten goede aan zowel de patiënt als de aios?

Opleiders observeren hun aiossen regelmatig in de praktijk, om een inschatting te maken van hun professionele gedrag en hen te begeleiden bij hun verdere ontwikkeling. Uit een onderzoek naar zulke directe observaties van een aios die een consult met een patiënt doet in de huisartspraktijk laten Chris Rietmeijer en collega's zien dat de patiënt de opleider bijna altijd bij het consult betreft.¹ Elders in het NTVG staat een korte samenvatting van deze studie ([D6485](#)).

De onderzoekers beargumenteren dat een actieve bijdrage van de opleider aan het consult zowel de aios als de patiënt ten goede kan komen. Zij stellen deze 'participerende directe observatie' daarom voor als model voor observatie in de opleidingspraktijk.¹ Naar onze mening is er naast deze nieuwe vorm ook nog steeds plaats voor indirecte observatie van video-opnames van consulten en directe observatie als 'vlieg op de muur'.² Afhankelijk van het doel en de context van de observatie kunnen opleiders op de werkplek kiezen tussen deze drie verschillende vormen van observatie.

Directe benadering vanuit patiëntenperspectief

Rietmeijer en collega's benaderen het fenomeen van de directe observatie vooral uit het perspectief van de patiënt. Zij interviewden patiënten over hun ervaringen met zulke directe observaties.¹ Patiënten vonden het een win-winsituatie: ze kregen de zorg waar ze voor kwamen terwijl ze ook bijdroegen aan het leerproces van de aios. Omdat ze de huisarts-opleider beter kenden dan de aios, zochten de patiënten tijdens het consult echter ook contact met hun huisarts, waardoor deze betrokken werd bij het consult.¹ Uit het oogpunt van de patiënt in de huisartspraktijk lijkt participerende directe observatie dus het meest geschikte observatie-instrument.

Directe benadering vanuit het perspectief van de aios

Vanuit het perspectief van de aios kunnen er echter ook redenen zijn om wél te kiezen voor de 'vlieg op de muur'-vorm van directe observatie. Als de aios bijvoorbeeld wil oefenen in regie houden over het consult, of met het efficiënt afhandelen van een consult binnen de geplande tijdsduur, dan is actieve bijdrage van de opleider aan het consult ongewenst. De keuze van de directe observatievorm is dus mede afhankelijk van het leerdoel van de aios.²

Directe benadering in verschillende settings

In de ziekenhuissetting levert directe observatie mogelijk minder beïnvloeding van het contact op dan in de huisartspraktijk, zeker als de aios een nieuw verwezen of bekende eigen patiënt ziet, met wie de supervisor nog geen vertrouwensband heeft. Door zich buiten het gezichtsveld van de patiënt te plaatsen – bijvoorbeeld door achter de patiënt te gaan zitten – kan de supervisor de aios goed observeren zonder dat de patiënt de neiging heeft om de supervisor te betrekken bij het consult. Goede voorbereiding met de patiënt is van belang: deze moet weten dat de supervisor wel meeluistert en meedenkt, maar niet meepraat, en dat diens aanwezigheid vooral dient om de aios feedback te kunnen geven.^{1,2} Net als in de huisartspraktijk vinden ook patiënten in de ziekenhuisomgeving dat doorgaans prima.¹

Voordelen indirecte observatie

Naast directe observatie als 'vlieg op de muur' en participerende directe observatie kunnen aios en opleider natuurlijk ook kiezen voor opname van het consult op video, gevolgd door nabespreking tussen aios en opleider.³ Het lijkt erop dat artsen zich net zo gedragen tijdens een consult dat op video wordt opgenomen als tijdens een regulier consult.⁴ Bij opname op video speelt de neiging van patiënten om de opleider bij het consult te betrekken in ieder geval geen rol. Met de huidige generatie smartphones en apps is

opnemen van consulten op video technisch goed mogelijk, ook recht doend aan privacyregels.

Wederzijdse directe observatie

Directe observatie heeft als voordeel dat non-verbale communicatie en interactie tussen aios en patiënt beter kan worden beoordeeld dan op video. Het leereffect van directe observatie kan verder worden versterkt door de leerervaring wederzijds te maken in een 'spiegelpoli'. Hierbij observeert de supervisor een of twee consulten van de aios en vice versa observeert de aios ook de supervisor tijdens consulten, waarna ze feedback geven op elkaars consulten.⁵ Onderzoek laat zien dat feedback effectiever wordt als het is vormgegeven als een dialoog, en gebaseerd is op wederzijds vertrouwen.^{6,7} Dit zou er ook toe kunnen leiden dat de opleider minder beoordelend en meer begeleidend optreedt naar de aios,¹ wat het leereffect van de directe observatie kan bevorderen.^{8,9}

Conclusie

Er is veel voor te zeggen om aiossen regelmatig te observeren tijdens uitvoering van taken in de patiëntenzorg – op video, door directe observatie, of door participerende directe observatie – omdat dit belangrijke en leerzame opleidingservaringen zijn. Maak van tevoren de keuze voor een van deze observatiemethodes, afhankelijk van de setting, de leerdoelen van de aios en de wensen van de patiënt. Expliciteer de rollen als u kiest voor directe observatie. Dit is meer dan 'even meekijken'; als het aan de patiënt ligt is het vaak ook 'even meedenken'.

- Online artikel en reageren op ntvg.nl/D6547
- UMC Groningen, Groningen, Wenckebach Instituut voor onderwijs en opleiding: prof. dr. P.L.P. Brand, kinderarts (tevens: decaan Isala Academie, Isala Zwolle); afd. Huisartsgeneeskunde en Ouderengeneeskunde: prof. dr. N.D. Scherpbier, huisarts.
- Contact: P.L.P. Brand (p.l.p.brand@isala.nl)
- Belangenconflict en financiële ondersteuning: geen gemeld.
- Aanvaard op 15 december 2021
- Citeer als: Ned Tijdschr Geneeskd. 2022;166:D6547

Literatuur

1. Rietmeijer CBT, Deves M, van Esch SCM, et al. A phenomenological investigation of patients' experiences during direct observation in residency: busting the myth of the fly on the wall. *Adv Health Sci Educ Theory Pract.* 2021;26:1191-206. [doi:10.1007/s10459-021-10044-z](https://doi.org/10.1007/s10459-021-10044-z) [Medline](#)
2. Kogan JR, Hatala R, Hauer KE, Holmboe E. Guidelines: The do's, don'ts and don't knows of direct observation of clinical skills in medical education. *Perspect Med Educ.* 2017;6:286-305. [doi:10.1007/s40037-017-0376-7](https://doi.org/10.1007/s40037-017-0376-7). [Medline](#)
3. Staal H, van den Eertwegh V, van Rhijn L. Communicatie train je op de werkvloer. *Med Contact (Bussum).* 2012;67:2855-7.
4. Pringle M, Stewart-Evans C. Does awareness of being video recorded affect doctors' consultation behaviour? *Br J Gen Pract.* 1990;40:455-8 [Medline](#).
5. Welink L, de Groot E, Damoiseaux R, Bartelink ML. Educational strategies to enhance EBM teaching and learning in the workplace: a focus group study. *BMJ Evid Based Med.* 2021;26:247-52. [doi:10.1136/bmjebm-2020-111383](https://doi.org/10.1136/bmjebm-2020-111383). [Medline](#)
6. Bing-You R, Varaklis K, Hayes V, Trowbridge R, Kemp H, McKelvy D. The Feedback Tango: an integrative review and analysis of the content of the teacher-learner feedback exchange. *Acad Med.* 2018;93:657-63. [doi:10.1097/ACM.0000000000001927](https://doi.org/10.1097/ACM.0000000000001927). [Medline](#)
7. Voyer S, Cuncic C, Butler DL, MacNeil K, Watling C, Hatala R. Investigating conditions for meaningful feedback in the context of an evidence-based feedback programme. *Med Educ.* 2016;50:943-54. [doi:10.1111/medu.13067](https://doi.org/10.1111/medu.13067). [Medline](#)
8. Brand PLP, Jaarsma ADC, van der Vleuten CPM. Driving lesson or driving test? A metaphor to help faculty separate feedback from assessment. *Perspect Med Educ.* 2021;10:50-6. [doi:10.1007/s40037-020-00617-w](https://doi.org/10.1007/s40037-020-00617-w). [Medline](#)
9. Rietmeijer CBT, Huisman D, Blankenstein AH, et al. Patterns of direct observation and their impact during residency: general practice supervisors' views. *Med Educ.* 2018;52:981-91. [doi:10.1111/medu.13631](https://doi.org/10.1111/medu.13631). [Medline](#)